

УДК 636(477):338.43

Л. І. Дідковська,
к. е. н., старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу форм і методів господарювання в агропродовольчому
комплексі, Державна установа "Інститут економіки та прогнозування НАН України"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8696-6150>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.5.171

ТВАРИННИЦЬКА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

L. Didkovska,
PhD in Economics, Senior Researcher,
Senior Researcher of Department of the Forms and Methods of Management in the Agro-Food Complex,
State Organization "Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine"

THE LIVESTOCK SECTOR OF UKRAINE: KEY PROBLEMS AND DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION

У статті висвітлюються ключові проблеми та напрями розвитку тваринницької галузі. Зокрема, визначено тенденції розвитку тваринництва протягом останніх десятиліть із виокремленням структурних змін у виробництві та споживанні продукції. Систематизовано ключові проблеми тваринницької галузі, що дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки їх виникнення. Виявлено дисбаланс між розвитком тваринництва та рослинництва, що формує обмеження для сталого відтворення аграрного виробництва. Проаналізовано сучасний стан, тенденції, рушійні фактори таких секторів тваринницької галузі, як скотарство, свинарство, вівчарство, а також птахівництво.

Узагальнено чинники, що нині визначають регресивний стан тваринництва України (дефіцит кормів, зростання енерговитрат, неефективність існуючої системи селекції, наслідки воєнних дій тощо), а також окреслено перспективні напрями його розвитку — від модернізації виробництва та посилення експортного потенціалу до розвитку нішевих видів і впровадження інноваційних генетичних програм. Запропоновані напрями сприятимуть зміцненню та структурній модернізації галузі, зростанню обсягів виробництва продукції тваринництва, а також підвищенню рівня конкурентоспроможності України на світових аграрних ринках. Результати дослідження можуть бути використані в процесі формування та реалізації державної аграрної політики у сфері тваринництва.

Livestock production is one of the most powerful and strategically important sectors of agriculture; however, over the past decades Ukraine has experienced a persistent decline in livestock numbers and in the output of livestock products. The purpose of this study is to identify the key problems and development directions of the livestock sector. The methodological framework of the research is based on the following methods of scientific inquiry: monographic, dialectical, tabular, graphical, abstracting, and logical methods.

The trends in the development of livestock production over recent decades have been identified, with particular attention paid to structural changes in production and consumption patterns. The key problems of the livestock sector have been systematized, making it possible to reveal the cause-and-effect relationships underlying their emergence. A structural imbalance between the development of livestock production and crop production has been identified, which creates constraints on the sustainable reproduction of agricultural output. The current state, trends, and driving factors of major livestock subsectors — namely cattle breeding, pig farming, sheep farming, and poultry production — have been analyzed.

A set of challenges currently determining the regressive state of Ukraine's livestock sector has been substantiated, including feed shortages, rising energy costs, inefficiencies in the existing breeding system, and the consequences of military actions, among others. At the same time, promising directions for sectoral development have been outlined, ranging from production modernization and strengthening export potential to the development of niche livestock activities and the implementation of innovative genetic programs. The proposed directions will contribute to strengthening and structural modernization of the sector, increasing livestock production volumes, and enhancing Ukraine's competitiveness in global agricultural markets. The results of the study can be used in the process of formulating and implementing state agricultural policy in the field of livestock production.

Ключові слова: аграрне виробництво; продовольча безпека; тваринництво; скотарство; свинарство; вівчарство; птахівництво.

Key words: agricultural production; food security; livestock; cattle breeding; pig farming; sheep farming; poultry production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Вітчизняний аграрний сектор наочно демонструє свою ключову та стратегічну роль в економіці країни, оскільки у 2024 р. він забезпечив понад 24 млрд дол. США експортних надходжень, що становило 59% загального обсягу експорту. Це свідчить не лише про його вагомий внесок у формуванні валютних надходжень та високу експортну орієнтованість сільського господарства, навіть в умовах воєнних і структурних викликів, але і про обмежену диверсифікацію експорту та підвищену залежність зовнішньої торгівлі від сировинних товарів. Зокрема у структурі аграрного експорту продукція рослинництва традиційно очолює основні позиції: частка соняшникової олії, кукурудзи та пшениці становить 57%. Натомість частка тваринництва у структурі аграрного експорту залишається незначною та суттєво поступається рослинницькій продукції. Поряд із цим виробництво яловичини, свинини та баранини має стійку низхідну динаміку. Тобто наразі фіксується дисбаланс між розвитком тваринництва та рослинництва, що формує обмеження для сталого відтворення аграрного виробництва. Попри наявні труднощі, у тваринництві зберігається високий потенціал зростання. Тому актуальності набуває вивчення стримуючих чинників розвитку тваринницької галузі та напрацювання комплексу заходів щодо її відновлення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку тваринництва та покращення здоров'я й добробуту тварин привертає значну увагу як зарубіжних, так і українських

дослідників, серед яких: Ducrot С., Barrio М., Boissy А. [1], Шевченко А.А. [2, с. 82—90], Заходим М.В. [3]. Водночас Лупенко Ю., Черемісіна С., Могилова М., Балан О., Гуцул Т. [4, с. 10-21] висвітлюють повоєнні перспективи трансформації зернового експорту України задля розвитку тваринництва (відгодівлі тварин та виробництва м'ясної продукції), що зумовить збільшення експортних надходжень до країни. Дослідження чинників, які визначають ефективність формування, функціонування та розвитку ланцюгів доданої вартості у сфері тваринництва та його переробки висвітлені у роботі Глушкова О. [5, с. 7—13]. Хахула Б., Семисал А., Шепел Т. та ін. [6, с. 22—34] висвітлюють особливості впровадження інноваційних технологій у птахівництві та м'ясному тваринництві. Проте, зважаючи на негативні тенденції розвитку вітчизняної тваринницької галузі актуалізується доцільність визначення пріоритетних напрямів її відновлення та сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даної роботи є дослідження основних характеристик тваринницької галузі та окреслення перспективних напрямів її розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тваринництво є однією з найбільш потужних та стратегічно важливих галузей сільськогосподарства, яка, на жаль, за роки незалежності істотно втратила свої позиції під впливом економічних та соціальних чинників. Протягом останніх років подальше послаблення позицій галузі значною мірою зумовлене воєнними діями. Зокрема, через російську агресію протягом

Таблиця 1. Продукція сільського господарства у постійних цінах 2021 р., млрд грн

	2010	2020	2021	2022	2023	2024
Сільське господарство	882	1155	1344	1004	672	1078
у т.ч. рослинництво	632	904	1106	794	660	867
Тваринництво	249	250	238	210	122	211
Частка тваринництва у заг. структурі с.-г., %	28,2	21,6	17,7	21	18,2	19,6

Джерело: сформовано та обчислено авторкою на основі [10].

2022—2024 рр. знищено понад 230 тис. голів ВРХ, 540 тис. голів свиней, 130 тис. голів овець та кіз, а також майже 13 млн голів птиці; збитки оцінено у 254 млн дол. США, що становить 2,5% загальних аграрних збитків [7].

Разом із тим, тваринництво має значний потенціал, реалізація якого може стати потужним чинником розвитку аграрної сфери у (по) воєнний період. Зокрема відновлення та нарощування виробництва продукції тваринництва сприятиме не лише забезпеченню внутрішнього ринку якісними продуктами харчування, а й формуванню доданої вартості через розвиток переробної промисловості. Також важливим є посилення експортного потенціалу, адже попит на м'ясо-молочну продукцію стабільно високий на світових ринках. Ба більше, згідно з оцінками ФАО протягом наступного десятиліття світовий попит на м'ясо, молочні продукти та рибу зростатиме, що зумовлено зростанням доходів та урбанізацією в країнах з середнім рівнем доходів. Очікується, що до 2034 р. споживання продуктів тваринного походження на душу населення в світі зросте на 6%, а світове виробництво м'яса, молочних продуктів та яєць — на 17% [8].

Аналіз стану вітчизняного тваринництва свідчить про системну кризу, зокрема протягом останніх 35 років у понад десятеро скоротилася кількість ВРХ, овець та кіз. Також у 2025 р. скоротилася кількість свиней до 4,5 млн голів, що в 4,4 раза менше, ніж в 1990 р. Низхідна тенденція відслідковується і у птахівництві, зокрема протягом 1990—2025 рр. фіксується скорочення чисельності птахів на 27%. Це спричинено структурними змінами в аграрній сфері, низькою рентабельністю виробництва тваринницької продукції, скороченням попиту на неї, неефективністю існуючої системи селекції та неналежним рівнем збереження аборигенних та локальних порід. Зокрема, станом на 2023 р. в Україні зникло 16 порід і порідних груп сільськогосподарських тварин: по чотири породи коней та свиней, по три породи ВРХ та овець, дві породи кіз [9]. Водночас неефективна система селекції тварин спричинила зниження конкурентоспроможності та посилення за-

лежності від імпорту генетичних ресурсів. В цьому контексті унаочнюється важливість збереження і відновлення вітчизняних порід та вдосконалення системи селекції тварин.

Водночас свідченням занепаду тваринницької галузі упродовж останніх десятиліть є істотне скорочення валового виробництва. Попри домінуючі позиції у 1990 р., коли частка тваринництва у структурі валової продукції сільського господарства сягала 54%, згодом спостерігалось її поступове й суттєве зменшення. Так, у 2021 р. випуск продукції тваринництва у фактичних цінах становив 238 млрд грн, або 18% загального випуску продукції сільського господарства. З початком повномасштабного російського вторгнення виробництво сільгосппродукції знизилося в 1,3 раза (до близько 1000 млрд грн), де частка тваринництва становила 21%. У 2024 р. тваринницька галузь формувала близько 20% продукції сільського господарства (табл. 1).

Протягом 1990-2024 рр. найбільшого скорочення серед тваринницької продукції зазнало виробництво вовни — у 27 разів, що спричинено дефіцитом обладнання, зниженням закупівельних цін на вовну, зменшенням попиту на продукцію галузі. Попри високий рівень плідності та невибагливості тварин, наразі вівчарство та козівництво залишаються у межах ремісничого виробництва.

Також протягом 1990-2024 рр. відмічається скорочення за такими видами: молоко — на 70%, м'ясо — на 46%, яйця — на 29%.

Найвищі показники виробництва м'яса були у 1990 р. — понад 4 млн т, або в 2,6 раза вище, ніж у 2000 р. Руйнування ферм та тривалий перехід до ринкових відносин спричинили різке скорочення поголів'я худоби, втрату виробничих потужностей, кормової бази і порушення збутових ланцюгів. У наступні роки завдяки розвитку промислового тваринництва, модернізації технологій вирощування та зростанню ролі великих агропідприємств спостерігалось поступове відродження скотарства. Зокрема після 2010 р. відмічається поступове відновлення галузі, проте у 2024 р. рівень виробництва ще становив близько 54% від показника 1990 р., що свідчить про тривалий вплив структурних трансформацій на галузь. Варто зазначити, що наразі обліковується 1631 господарства з утримання ВРХ [20], серед яких частка Львівської, Київської та Полтавської областей становить 28%.

Дещо інша ситуація в Україні із птахівництвом. Зокрема у довоєнному 2021 р. Україна входила у десятку лідерів серед світових експортерів курятини. Протягом 2021—2024 рр.

попри військові дії річне виробництво курятини залишається незмінним — 1,3—1,4 млн т. Ба більше, протягом першого кварталу 2025 р. дохід виробників курятини майже вдвітьєро перевищив відповідний показник у 2022 р. Значна частка (40%) продукції надходить на зовнішні ринки, насамперед до Нідерландів, Саудівської Аравії та Словаччини [11]. Зважаючи на запровадження квотування продукції птахівництва (м'яса птиці та курячі яйця) у 2025 р. доцільною видається переорієнтація експортних поставок з ринку ЄС до країн Африки, Азії та Близького Сходу. До того ж, попри поліпшення умов утримання птиці (автоматизацію, контроль мікроклімату, сучасні комбікорми) з початку 2026 р. в рамках євроінтеграції українські виробники мають розпочати реалізацію програми переходу від кліткового до вільного утримання птахів. Варто зазначити, що вартість імплементації вимог ЄС у курей-несучок буде найвищою. У цьому контексті особливої актуальності набуває впровадження дотаційних виплат та визначення транзитного періоду для поетапного здійснення цього переходу.

Станом на кінець 2025 р. обліковувалося 145 господарств з утримання курей-несучок, серед яких лідирували Закарпатська (18), Київська (14) та Полтавська (13) області, а також 343 господарства з утримання бройлерів [20], з яких близько 50% розташовані у Львівській, Івано-Франківській та Черкаській областях.

Слід зазначити, що структура м'ясного виробництва в Україні зазнала глибоких трансформацій. Зокрема динаміка виробництва м'яса сільськогосподарських тварин свідчить про суттєве скорочення. Якщо у 1990 р. продукувалося понад 4 млн т м'яса, то у 2022 р. цей показник знизився вдвічі — до 2,2 млн т. Найбільший спад серед усіх видів м'яса відмічається у виробництві яловичини та телятини — з 1985,4 тис. т у 1990 р. до 268,4 тис. т у 2022 р. (на 86,5%), що спричинено скороченням поголів'я ВРХ, високою собівартістю виробництва та низькою купівельною спроможністю населення. Свинина також демонструє спад, хоча і менш відчутний — на 58%. Якщо у 1990 р. частка яловичини, телятини та свинини становила 82% у загальній структурі виробництва м'яса сільгосптварин, то у 2022 р. провідні позиції зайняло м'ясо птиці, виробництво якого випереджало попередніх лідерів на 35%. Це свідчить про поступове зменшення ролі свинарства¹ та м'яса ВРХ у струк-

Таблиця 2. Виробництво м'яса сільськогосподарських тварин, тис. т

	1990	2000	2010	2020	2021	2022	2022 до 1990, %
М'ясо с.-г. тварин	4357,8	1662,8	2059	2477,5	2438,3	2206,7	50,6
Яловичина та телятина	1985,4	754,3	427,7	345,4	310,5	268,4	13,5
Свинина	1576,3	675,9	631,2	697,2	724	658,7	41,8
Баранина та козлятина	45,8	17,2	21,0	11,5	12,2	10,8	23,6
М'ясо птиці свійської	708,4	193,2	953,5	1404,7	1373,5	1252,9	176,9
в т.ч. у підприємствах	356,8	35,8	772	1232,2	1208,5	1118,7	313,5
у господарствах населення	351,6	157,4	181,5	172,5	165,0	134,2	38,2

Джерело: сформовано та обчислено авторкою на основі [12].

турі м'ясного виробництва. Відповідно відстежується динаміка зростання виробництва м'яса птиці, обсяги якого збільшилися на 77%. Особливе відчутне зростання відбулося у секторі сільськогосподарських підприємств: із 356,8 тис. т у 1990 р. до 1118,7 тис. т у 2022 р. (у понад тричі). Натомість у господарствах населення виробництво скоротилося в 2,6 раза, що свідчить про індустріалізацію та концентрацію виробництва у великих аграрних комплексах із сучасними технологіями. Варто зазначити, що у 2023 р. обсяги виробництва м'яса птиці зросли на 3% порівняно з 2022 р. Водночас відносно невелике виробництво баранини та козлятини також зазнало скорочення до 10,8 тис. т у 2022 р., що становить 23,6% рівня 1990 р. (табл. 2).

Що стосується яєць, то протягом 1990—2000 рр. їх продукування скоротилося майже вдвічі з поступовим відновленням річного виробництва до 14—17 млрд шт. до початку повномасштабної агресії з боку РФ. Протягом 2022—2024 рр. середньорічний обсяг виробництва яєць становив 11,6 млрд шт. У 2025 р. очікувалося незначне (на 5-6%) збільшення виробництва яєць порівняно з попереднім роком [13].

Молочарство. Виробництво молока у 1990 р. становило 24,5 млн т. До кінця 1990-х років виробництво молока скоротилося майже удвічі — до близько 13 млн т. Протягом 1990—2024 рр. молочна галузь пережила кілька етапів: занепад, адаптацію до ринку, модернізацію, а також нові виклики, спричинені війною. Рівень виробництва молока у 2024 р. становив лише 30% від показника 1990 р., та 83% від обсягу 2021 р. Молочний сектор пережив структурну трансформацію — від домінування дрібних господарств до формування великих молочних комплексів, які забезпечують високу продуктивність, впроваджують інноваційні технології

¹ Наразі функціонують 1122 господарства з утримання свиней, з яких понад чверть розташовані у Тернопільській, Вінницькій та Хмельницькій областях [20].

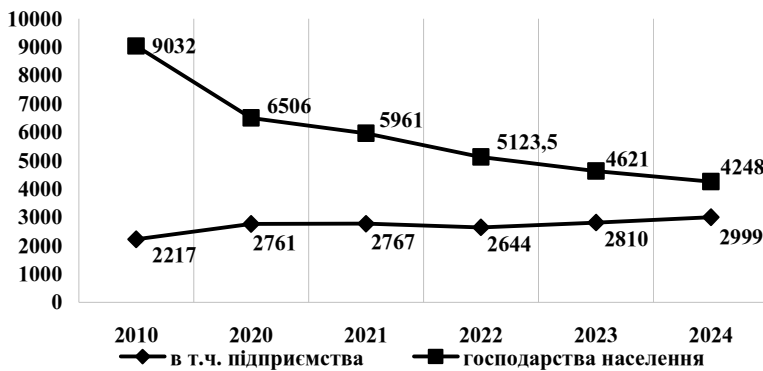

Рис. 1. Обсяг виробництва молока, тис. т

Джерело: сформовано авторкою за даними [15].

виробництва та відповідають вимогам міжнародних стандартів якості. Зокрема динаміка виробництва молока свідчить про скорочення частки продукування у господарствах населення, на фоні зростання частки сільськогосподарських підприємств, які у 2024 р. збільшили виробництво молока на 35% порівняно з 2010 р. (Рис. 1). Цьому сприяла висока рентабельність виробництва серед виробників зазначеної категорії — понад 40% [14]. Варто зазначити, що у 2024 р. середній річний удій молока від однієї корови становив близько 6 тис. кг, при чому у підприємствах цей показник був вищим на 75%, ніж у господарствах населення. Очікується подальше скорочення продукування молока у домогосподарствах, яке компенсуватиметься зростанням обсягів у сільськогосподарських підприємствах.

Частка органічного молока займає лише менше 1% у загальній структурі вітчизняного виробництва (серед яких 80% продукується компанією Organic Milk) [16], що свідчить про нішевість цього сегменту. До основних стримуючих чинників розвитку органічного молочарства слід віднести: низьку обізнаність споживачів про корисність такої продукції, вища вартість продукції порівняно з традиційною, складність процесу сертифікації. Проте, зважаючи на світові та європейські тенденції зростання ринку органічних молочних продуктів, Україна має усі передумови, щоб зайняти гідне місце на цьому ринку.

Однією з основних проблем для переробників молока є нестача молокосировини, яка наразі характеризується відносно високими показниками якості (у 2024 р. понад 50% молока для переробки, було екстра-сорт). Наразі навіть збільшення виробництва на молочно-тваринних фермах не в змозі покрити скорочення надоїв у господарствах населення. Зокрема у 2024 р. господарства населення та підприємства сукупно продукували 7,3 млн т молока, що

становило 80% виробництва молока у господарствах населення у 2010 р. У 2024 р. найбільший надій молока в господарствах усіх категорій спостерігався у Полтавській (669 тис. т), Хмельницькій (657 тис. т) та Вінницькій (577 тис. т) областях. Порівняно з попереднім роком сільськогосподарські підприємства збільшили виробництво молока на 7%, де найбільший приріст відзначаємо в Миколаївській (+18%), Харківській (+15%), Тернопільській (+14%), Хмельницькій (+10%) та Житомирській (+9,9%) об-

ластях. Натомість у господарствах населення виробництво молока скоротилося на 8%, де найбільше скорочення спостерігалось в Київській (-15%), Черкаській (-14%), Чернігівській (-13%), Львівській (-12,5%) та Сумській (-11%) областях. До основних причин скорочення виробництва молока слід віднести негативну динаміку скорочення кількості поголів'я корів, а також зниження їх надоїв, обумовлене впливом високих температур у 2024 р. [17]. Слід зазначити, що станом на 1 січня 2025 р. кількість корів в господарствах населення та на підприємствах України скоротилася на 8,6% порівняно з попереднім роком і становила 1,15 млн голів, більшість з яких (67%) утримувалися в господарствах населення. Водночас саме господарства населення є найуразливішою складовою молочного виробництва. Зокрема за цей період поголів'я корів на підприємствах дещо зросло (на 1%), тоді як у господарствах населення на 1 січня 2025 р. утримувалося 768,8 тис. голів корів, порівняно з показником на аналогічну дату 2024 р. їх кількість зменшилася на 13% (111,9 тис. голів). Загалом протягом воєнних 2022—2025 рр. кількість корів в підприємствах скоротилася на 9%, тоді як в господарствах населення — на 31%. Зростання витрат на забезпечення кормами й енергоресурсами, разом із браком придатних приміщень, ускладнює утримання корів і призводить до скорочення їх поголів'я [17]. Крім того, зниження купівельної спроможності населення та скорочення пасовищ для відгодівлі тварин через окупацію та їх мінне забруднення додатково поглибили кризу галузі. Проте, попри втрати, спричинені війною, молочне виробництво релюкується та відроджується в центральних і західних областях України.

Незважаючи на значні виклики, які пов'язані в т.ч. з логістичними труднощами, у 2024 р. Україна демонструвала помітні результати на світовому ринку молочної продукції — посіла

12 та 15 місця серед експортерів вершкового масла та сухого молока з вершками. У 2024 р. у загальній структурі експорту молочної продукції частка експорту до ЄС складала 45% [18].

Підсумовуючи зазначимо, що вітчизняна тваринницька галузь має значний потенціал зростання на перспективу. Зважаючи на охарактеризований вище стан, актуальні виклики, євроінтеграційні устремління, а також можливості розвитку м'ясо-молочної промисловості, одним із напрямів розвитку сталого тваринництва може стати поєднання відновлення екосистем через ренатуралізацію осушених торфовищ із впровадженням палудикультури та подальшим випасом тварин. Як відомо, зволожені болота та торфовища мають низку екологічних та кліматорегулюючих переваг, тоді як їх осушення призводить до втрати біорізноманіття, посилення викидів парникових газів та зневоднення водойм. Ба більше, у Регламенті (ЄС) 2024/1991 Європейського Парламенту та Ради про відновлення природи та змінах до Регламенту (ЄС) 2022/869 зазначається про необхідність для країн-членів ЄС відновити порушені екосистеми. Зокрема, очікується відновлення 50% таких екосистем до 2050 р. Тож Україні, яка має євроінтеграційні устремління, вже зараз варто враховувати зазначену ініціативу. Відновлені торфовища можуть бути використані для палудикультури з подальшим розведенням сільськогосподарських тварин (гусей, качок, водяних буйволів) [19]. Розведення водяних буйволів, які добре адаптовані до вологих умов, дозволяє не лише підтримувати екосистему боліт, але й забезпечувати виробництво високоякісної тваринницької продукції — молока² та м'яса.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Тваринництво має ключове значення для забезпечення продовольчої безпеки та економічного зростання. Проте, протягом останніх десятиліть вітчизняна тваринницька галузь характеризується структурними змінами у виробництві. Зокрема протягом 1990—2022 рр. відзначається скорочення виробництва молока, яловичини, свинини, баранини, тоді як обсяги виробництва м'ясо-птиці збільшилися на 77%. Тож, якщо у 1990-х роках переважали яловичина та свинина, то нині, завдяки своїй відносній дешевизні, швидким темпам відтво-

рення поголів'я та високій ефективності виробництва, домінує м'ясо-птиці. Також зміни у виробництві пов'язані зі зрушеннями у споживанні, де фіксується збільшення споживання м'яса-птиці та зменшення попиту на молочну продукцію через скорочення купівельної спроможності населення.

Серед основних проблем розвитку тваринницької галузі виокремлюються такі: воєнні дії (руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, викрадення та загибель тварин, мінне забруднення пасовищ); нестабільне кормозабезпечення, що зумовлене коливаннями врожайності, скороченням площ пасовищ, високою залежністю від імпортних добавок і преміксів та високою собівартістю кормової бази; неефективність існуючої системи селекції; здорожчання енергоносіїв тощо. Водночас перспективи розвитку галузі пов'язані з формуванням збалансованої системи розвитку тваринництва та рослинництва на засадах ЄЗК; впровадженням належної державної підтримки галузі; модернізацією виробництва та забезпеченням відповідності стандартам та критеріям ЄС; нарощуванням експортного потенціалу, зокрема у птахівництві, молочарстві та нішевих напрямках; активізацією розвитку вівчарства, козівництва та виробництва крафтової продукції; підвищенням генетичного потенціалу тварин шляхом упровадження генетичних програм та використання високопродуктивних порід; інтеграцією тваринницького напрямку з зеленим туризмом; розведенням водяних буйволів на відновлених торфовищах тощо. Такі заходи сприятимуть зміцненню продовольчої безпеки, підвищенню конкурентоспроможності, розширенню експортних можливостей та досягненню екологічно збалансованого та соціально інклюзивного аграрного сектору, здатного стати опорою для повоєнної відбудови та довгострокового економічного зростання. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення впливу тваринництва на довкілля та екологічну нейтральність.

Література:

1. Ducrot, C., Barrio, M.B., Boissy, A., Charrier, F., Even, S., Mormede, P., Petit, S., Pinard-van der laan, M.-H., Schelcher, F., Casabianca, F., Ducos, A., Foucras, G., Guatteo, R., Peyraud, J.-L., Vayssier-Taussat, M., Veyssat, P., Friggens, N.C., Fernandez, X. (2024). Animal board invited review: Improving animal health and welfare in the transition of livestock farming systems: Towards social acceptability and sustainability, Animal,

² Буйволине молоко, порівняно з коров'ячим, має вищу жирність та характеризується нижчим вмістом холестерину й відсутністю лактози.

18 (3). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.animal.2024.101100>.

2. Шевченко, А. А. (2022). Стан розвитку тваринництва в Україні. Український журнал прикладної економіки та техніки, 7(2), 82—90. URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/ujae_2022_r02_a10.pdf

3. Заходим, М. В. (2023). Сучасний стан розвитку ринку продукції тваринництва в Україні. Ефективна економіка, (2). URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1163/1172>

4. Lupenko, Yu., Cheremisina, S., Mogylova, M., Balan, O., & Gutsul, T. (2025). Prospects for the transformation of grain exports into livestock development as a scenario for the economic growth of the Ukrainian agricultural sector in the postwar period. *Ekonomika APK*, 32 (4), 10—21. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/4.2025.10>

5. Глушков, О.А. (2025). Фактори формування і розвитку ланцюгів доданої вартості у сфері тваринництва та його переробки. *Економічний вісник Донбасу*, (2 (80)), 7—13. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2\(80\)-7-13](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-2(80)-7-13)

6. Khakhula, B., Semysal, A., Shepel, T., Shchebel, A., & Shtymak, I. (2025). Activation of innovative development of poultry farming and meat livestock farming industries on the food market of Ukraine. *Ekonomika APK*, 32 (4), 22—34. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/4.2025.22>

7. Нейтер, Р., Зоря, С., Муляр, О. (2024). Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf

8. Global Issues. (2025). Global demand for meat and dairy set to rise, but climate and nutrition gaps remain. URL: <https://www.globalissues.org/news/2025/07/15/40396>

9. PigUA.info. (2023). Тваринництво в Україні: які проблеми та перспективи очікують в майбутньому. URL: <https://pigua.info/uk/post/news-of-ukraine-and-world/tvarinnictvo-v-ukraini-aki-problemi-ta-perspektivi-ocikuut-v-majbutnomu>

10. Державна служба статистики України. (2024). Продукція сільського господарства у постійних цінах. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

11. AgroPortal. (2025). Топ-10 найбільших виробників курятини в Україні. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/top-10-naybilshih-virobnikiv-kuryatini-v-ukrajini>

12. Державна служба статистики України. (2023). Тваринництво України: статистичний

збірник за 2022 р. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/05/zb_tv_-2022.pdf

13. AgroPortal. (2025). У 2025 році прогнозують зростання виробництва та експорту яєць. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/u-2025-roci-prognozuyut-zrostannya-virobnictva-ta-eksportu-yayes>

14. Спілка молочних підприємств України. (2024). Молочний бізнес-2024. URL: <https://uadairy.com/molochnyj-biznes-2024-2/>

15. Державна служба статистики України. (2024). Виробництво продукції тваринництва за видами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

16. AgroPortal. (2025). В Україні 80% усієї органічної молочної продукції виробляє одна компанія. URL: <https://agroportal.ua/agrocheck/zvidki-jizha/v-ukrajini-80-usiyeji-organichnoji-molochnoji-produkciji-viroblyaeye-odna-kompaniya>

17. Національний інститут стратегічних досліджень. (2025). Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2024 році. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-aharnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi>

18. MilkUA.info. (2025). Експорт молочної продукції з України до ЄС: нові правила, виклики та можливості. URL: <https://milkua.info/uk/post/eksport-molocnoi-produkcii-z-ukraini-do-es-novi-pravila-vikliki-ta-mozlivosti>

19. Kurkul.com. (2025). Перетворити болото на золото — як фермеру заробляти на палюдикультурі. URL: <https://kurkul.com/spets-proekty/1789-peretvoriti-boloto-na-zoloto--yak-fermeru-zaroblyati-na-palyudikulturi>

20. Клименок, О. (2025, 2 жовтня). Поточний стан упровадження державного контролю за благополуччям сільськогосподарських тварин в Україні. Онлайн форум "Сталий розвиток тваринництва та благополуччя тварин — Україна 2025". URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Rkf5BVhhU0o>.

References:

1. Ducrot, C. Barrio, M. B. Boissy, A. Charrier, F. Even, S. Mormede, P. Petit, S. Pinard-van der Laan, M.-H. Schelcher, F. Casabianca, F. Ducos, A. Foucras, G. Guatteo, R. Peyraud, J.-L. Vayssier-Taussat, M. Veyssset, P. Friggens, N. C. and Fernandez, X. (2024), "Animal board invited review: Improving animal health and welfare in the transition of livestock farming systems: Towards social acceptability and sustainability", *Animal*, [Online], vol. 18, no. 3, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/>

S1751731124000314?via%3Dihub (Accessed 10 February 2026).

2. Shevchenko, A. A. (2022), "State of livestock development in Ukraine", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, [Online], vol. 7, no. 2, available at: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/ujae_2022_r02_-a10.pdf (Accessed 1 February 2026).

3. Zakhodym, M. V. (2023), "Current state of development of the livestock products market in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], no. 2, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1163/1172> (Accessed 18 December 2025).

4. Lupenko, Yu. Cheremisina, S. Mogylova, M. Balan, O. and Gutsul, T. (2025), "Prospects for the transformation of grain exports into livestock development as a scenario for the economic growth of the Ukrainian agricultural sector in the postwar period", *Ekonomika APK*, vol. 32, no. 4, pp. 10—21.

5. Hlushkov, O. A. (2025), "Factors of formation and development of value-added chains in the field of livestock production and its processing", *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, [Online], vol. 2, no. 80, available at: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/700/702> (Accessed 10 December 2025).

6. Khakhula, B. Semysal, A. Shepel, T. Shchebel, A. and Shtymak, I. (2025), "Activation of innovative development of poultry farming and meat livestock farming industries on the food market of Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 32, no. 4, pp. 22—34.

7. Kyiv School of Economics and The World Bank (2024), "Agricultural War Damages, Losses, and Needs Review", available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf (Accessed 1 December 2025).

8. Global Issues (2025), "Global demand for meat and dairy set to rise, but climate and nutrition gaps remain", available at: <https://www.globalissues.org/news/2025/07/15/40396> (Accessed 3 February 2026).

9. PigUA.info (2023), "Livestock farming in Ukraine: what challenges and prospects lie ahead in the future", available at: <https://pigua.info/uk/post/news-of-ukraine-and-world/tvarinnictvo-v-ukraini-aki-problemi-ta-perspektivi-ocikuut-v-majbutnomu> (Accessed 13 December 2025).

10. State statistics service of Ukraine (2024), "Agricultural output at constant prices", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 December 2025).

11. AgroPortal (2025), "Top 10 largest chicken meat producers in Ukraine", available at: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/top-10-naybilshih-virobnikiv-kuryatini-v-ukrajini> (Accessed 15 February 2026).

12. State statistics service of Ukraine (2023), "Livestock in Ukraine: statistical publication", available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/05/zb_tv_2022.pdf (Accessed 15 February 2026).

13. AgroPortal (2025), "In 2025, growth in egg production and exports is forecast", available at: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/u-2025-roci-prognozuyut-zrostannya-virobnictva-ta-eksportu-yayec> (Accessed 14 February 2026).

14. The Union of Dairy Enterprises of Ukraine (2024), "Dairy business — 2024", available at: <https://uadairy.com/molochnyj-biznes-2024-2/> (Accessed 15 February 2026).

15. State statistics service of Ukraine (2024), "Livestock production by type", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 February 2026).

16. AgroPortal (2025), "In Ukraine, 80% of all organic dairy products are produced by one company", available at: <https://agroportal.ua/agrocheck/zvidki-jizha/v-ukrajini-80-usiyeji-organichnoji-molochnoji-produkciji-viroblyaye-odna-kompaniya> (Accessed 2 February 2026).

17. National Institute for Strategic Studies (2025), "Functioning of Ukraine's Agricultural Sector in 2024", available at: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahrar-noho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi> (Accessed 5 February 2026).

18. Milkua.info (2025), "Export of dairy products from Ukraine to the EU: new rules, challenges, and opportunities", available at: <https://milkua.info/uk/post/eksport-molocnoi-produkcii-z-ukraini-do-es-novi-pravila-vikliki-ta-mozlivosti> (Accessed 8 February 2026).

19. Kurkul.com (2025), "Turning swamp into gold — how farmers can earn money from paludiculture", available at: <https://kurkul.com/spetsproekty/1789-peretvoriti-boloto-na-zoloto-yak-fermeru-zaroblyati-na-palyudikulturi> (Accessed 15 February 2026).

20. Klymenok, O. (2025), "Current status of implementation of state control over the welfare of farm animals in Ukraine", Online Forum [Sustainable livestock development and animal welfare — Ukraine 2025], Sulawe, Kyiv, Ukraine, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=Rkf5BVhhU0o> (Accessed 8 February 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 20.02.26

Процеженовано / Revised: 27.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 10.03.26